

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหางานวิจัย

สำนักงานอัยการสูงสุดมีภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมทางอาญา การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน รวมถึงการพัฒนาองค์กรและบุคลากร และเนื่องจากสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรม (Process of Judgement) จึงต้องปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพ ก่อเกิดประสิทธิผลต่อประเทศชาติอย่างมืออาชีพที่แท้จริง (Professional) ซึ่งขณะนี้สำนักงานอัยการสูงสุดได้ใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร มีการจัดทำแผนแม่บทการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552-2561 ขึ้น และมุ่งพัฒนาสำนักงานอัยการสูงสุดไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO) โดยใช้ระบบการจัดการความรู้ที่ทันสมัย สามารถเชื่อถือได้ มีการจัดองค์ความรู้ของสำนักงานอัยการสูงสุดตามภารกิจข้างต้นรวมทั้งสิ้น 100 หัวข้อองค์ความรู้ และมีแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ ฉบับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552-2556 กับแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 เพื่อนำแผนแม่บทดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้สำนักงานอัยการสูงสุดได้เริ่มดำเนินการจัดทำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System: KMS) ขึ้น เพื่อให้การจัดการความรู้ของสำนักงานอัยการสูงสุดมีการขับเคลื่อนโดยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ในขั้นนี้ยังเป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น

คดีคุ้มครองแรงงานเป็นองค์ความรู้ที่ถูกกำหนดไว้ในลำดับที่ 47 ตามบัญชีองค์ความรู้ของแผนแม่บทการจัดการความรู้ดังกล่าว¹ ในส่วนขององค์ความรู้ด้านการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งเป็นภารกิจประการหนึ่งที่สำนักงานอัยการสูงสุดต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และกอร์ปด้วยความเป็นธรรม (Fairness) หน่วยงานของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ดำเนินคดี

---

¹ บัญชีองค์ความรู้ของแผนแม่บทการจัดการความรู้ สำนักงานอัยการสูงสุด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552-2561 กำหนดองค์ความรู้ คดีคุ้มครองแรงงานและประกันสังคมไว้ในลำดับที่ 47.

ดังกล่าว ได้แก่ สำนักงานคดีแรงงานและสำนักงานคดีแรงงานภาค

สำนักงานคดีแรงงาน สำนักงานอัยการสูงสุด มืออัยการ สำนักงานคดีแรงงาน เป็น ผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ผู้บังคับบัญชาระดับรองลงมา ได้แก่ รองอัยการ อัยการ สำนักงานคดีแรงงาน สำนักงานคดีแรงงาน ประกอบด้วย ฝ่ายกิจการทั่วไป², สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 1-2 และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขา ได้แก่ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขาสมุทรปราการ และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขาสมุทรสาคร โดยสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 1 และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 2 แต่ละสำนักงานมีอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ แต่สำหรับสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขาสมุทรปราการ และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขาสมุทรสาคร ยังมีปริมาณคดีไม่มากเพียงพอและยังไม่คุ้มค่าที่สำนักงานอัยการสูงสุดจะแต่งตั้งพนักงานอัยการไปรับผิดชอบงาน เดิมเคยมีการแต่งตั้งพนักงานอัยการไปประจำทั้งสองสำนักงาน สำนักงานละหนึ่งคน หลังจากนั้นก็ไม่แต่งตั้งพนักงานอัยการไปประจำทั้งสองแห่งอีกเลย เป็นเหตุให้พนักงานอัยการของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 1 และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 2 จะต้องเดินทางไปดำเนินคดีทั้งสองสาขาด้วย³ แต่โดยทั่วไปแล้ว ในสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน มีข้าราชการอัยการ ชั้น 2 (อัยการประจำกอง) ชั้น 3 (อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด) ชั้น 4 (อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด) ชั้น 5 (อัยการผู้เชี่ยวชาญ) ชั้น 6 (อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ) อัยการอาวุโส นิติกร และเจ้าหน้าที่งานธุรการต่างๆ เป็นผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน

เนื่องจากคดีคุ้มครองแรงงานมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินคดีทั่วไป ในเรื่องของเนื้อหากฎหมายทั้งส่วนที่เป็นสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 เป็นต้น บุคลากรของสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ดำเนินคดีโดยเฉพาะพนักงานอัยการ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในกฎหมายดังกล่าวและมีประสบการณ์มากเพียงพอในการ

² ในขณะดำเนินการศึกษา โครงสร้างของสำนักงานคดีแรงงานเป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2546 ข้อ 2 (12) แต่ในปัจจุบันได้มีประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2554 หมวด 1 ข้อ 6 (37) กำหนดว่าสำนักงานคดีแรงงาน ประกอบด้วย สำนักอำนวยการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงาน 1-2 และสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแรงงานสาขา โดยประกาศคณะกรรมการอัยการดังกล่าว มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2554 เป็นต้นมา.

³ สัมภาษณ์ ทรงรัตน์ เข็นอุรา, รองอัยการ สำนักงานคดีแรงงาน, 22 มิถุนายน 2554.

ดำเนินคดี จึงจะทำให้สามารถพิจารณาทำความเข้าใจและคำสั่งรวมทั้งดำเนินคดีในศาลได้โดยถูกต้องตามข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ด้วยความเป็นธรรม และสามารถรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นผลผลิตของสำนักงานคดีแรงงาน

นอกจากนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดมีภารกิจย้ายบุคลากรและเกษียณอายุอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้พนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญดำเนินคดีดังกล่าวจากสำนักงานคดีแรงงาน ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ยังสำนักงานอัยการอื่น โดยมีพนักงานอัยการคนใหม่ซึ่งขาดความชำนาญมาประจำการแทน ในช่วงแรกย่อมเป็นเหตุให้การทำงานเป็นไปด้วยความยากลำบากและใช้เวลาสูงกว่าจะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญต้องสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลาอันยาวนาน นอกจากนี้สำนักงานคดีแรงงานยังไม่มีจัดการข้อมูลสารสนเทศ เช่น ข้อมูลกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ระเบียบ คำสั่ง และตัวอย่างคำคู่ความต่างๆ เกี่ยวกับ คดีคุ้มครองแรงงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนต้องรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นดังกล่าวเองตามความเอาใจใส่ของตน ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งสำนักงานคดีแรงงานยังไม่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ในการสืบค้นและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้โดยรวดเร็ว เหล่านี้เป็นปัญหาของสำนักงานคดีแรงงาน ซึ่งควรได้รับการแก้ไขโดยการจัดการความรู้

ในการจัดการความรู้คดีคุ้มครองแรงงาน จะใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ของ Ikujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi โดยจัดกระบวนการเปลี่ยนความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) และความรู้ที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสร้างสังคม (Socialization) กระบวนการอธิบายความรู้ (Externalization) กระบวนการรวบรวมความรู้ (Combination) และกระบวนการฝึกฝนซึมซับความรู้ (Internalization) อีกทั้งจะมีการสร้างและพัฒนาระบบการจัดการความรู้ (KMS) ซึ่งทำให้มีการรวบรวม Tacit Knowledge จากพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญก่อนที่จะโยกย้ายหรือเกษียณอายุไป ผสมผสานกับ Explicit Knowledge ต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หนังสือเวียน รวมทั้งองค์ความรู้สนับสนุน อาทิ แนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) คำวินิจฉัยที่เป็นบรรทัดฐาน เป็นต้น และจะเป็นช่องทางในการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย ลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดในการทำงาน รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร จนสามารถสร้างวัฒนธรรมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้นในสำนักงานคดีแรงงาน และทำให้การดำเนินการกิจด้านการรักษาผลประโยชน์ของรัฐของสำนักงานคดีแรงงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนเป็นที่เชื่อถือของหน่วยงานผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนได้ ทั้งนี้ควรให้สำนักงานคดีแรงงานซึ่งมีที่ทำการอยู่กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานนำร่องในเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงขยายไปยังสำนักงานคดีแรงงานภาคต่างๆ ทั่วประเทศภายหลัง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยนำระบบการจัดการความรู้มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา
2. เพื่อสร้างระบบการจัดการความรู้ด้านการดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานของสำนักงานอัยการสูงสุด

สมมุติฐานการศึกษา

หากมีการจัดการความรู้ดีคุ้มครองแรงงาน (ตามขอบเขตของการศึกษา) ในสำนักงานคดีแรงงาน โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) และสร้างระบบการจัดการความรู้ (KMS) จะสามารถแก้ปัญหของสำนักงานคดีแรงงานได้ เนื่องจากมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) จากพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญก่อนที่จะโยกย้ายหรือเกษียณอายุไป ผสมผสานกับความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ต่างๆ ที่มีอยู่และทำให้เป็นช่องทางในการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย สามารถลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดในการทำงานได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาเชิงทฤษฎีและ/หรือเชิงประยุกต์

1. ทำให้สำนักงานอัยการสูงสุดมีการขับเคลื่อนแผนแม่บทการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552-2561 ในส่วนของจัดการความรู้งานคดีคุ้มครองแรงงานตามบัญชีองค์ความรู้ของแผนแม่บทดังกล่าว
2. ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคดีแรงงาน สำนักงานอัยการสูงสุด มีช่องทางที่สามารถเข้าถึงเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติงาน ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานได้ โดยอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของบุคลากรดังกล่าว
3. ทำให้การดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานของสำนักงานอัยการสูงสุด มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานที่ใช้อ้างอิงในการปฏิบัติงาน
4. ทำให้มีการใช้ระบบการจัดการความรู้ซึ่งเป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการความรู้คดีคุ้มครองแรงงานในสำนักงานอัยการสูงสุด

ขอบเขตของการศึกษา

จะดำเนินการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับการดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานของพนักงานอัยการในสำนักงานคดีแรงงาน สำนักงานอัยการสูงสุด เฉพาะคดีแก่ต่างให้พนักงานตรวจแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน กรณีมีการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานกรณีเลิกจ้างเท่านั้น ไม่รวมถึงการดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานในคดีประเภทอื่นๆ และไม่รวมถึงการดำเนินคดีคุ้มครองแรงงานในสำนักงานคดีแรงงานภาคต่างๆ ด้วย เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาของการศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยนี้สามารถเป็นข้อมูลและแนวทางแก่ผู้ที่ดำเนินการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการความรู้คดีคุ้มครองแรงงานประเภทอื่นและหรือในสำนักงานคดีแรงงานภาคต่อไปได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved